

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΣΕ ΕΛΑΣΣΟΝΑ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΥΝΘΕΣΗ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, την 1^η Νοεμβρίου 2017, με την ακόλουθη σύνθεση : Ανδρονίκη Θεοτοκάτου, Πρόεδρος, Σωτηρία Ντούνη, Μαρία Βλαχάκη και Γεωργία Μαραγκού, Αντιπρόεδροι, Ελένη Λυκεσά, Κωνσταντίνα Ζώη, Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, Γεωργία Τζομάκα, Θεολογία Γναρδέλλη, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δημήτριος Τσακανίκας, Βασιλική Προβίδη, Ασημίνα Σακελλαρίου, Ευαγγελία Σεραφή, Ειρήνη Κατσικέρη (εισηγήτρια) και Νεκταρία Δουλιανάκη, Σύμβουλοι. Επίσης μετείχαν οι Σύμβουλοι Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Αργυρώ Μαυρομμάτη, Κωνσταντίνος Κρέπης και Γεωργία Παπαναγοπούλου, ως αναπληρωματικά μέλη. Γραμματέας η Ελένη Αυγουστόγλου.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας : Αντώνιος Νικητάκης, Επίτροπος Επικρατείας, ο οποίος ασκεί καθήκοντα Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο.

Για να δικάσει την από 7 Μαΐου 2015 (αριθ. καταθ. .../2015) αίτηση αναίρεσης της ... του ..., κατοίκου ... (οδός ...), η οποία εμφανίστηκε αυτοπροσώπως στο ακροατήριο και ζήτησε να συζητηθεί η υπόθεσή της,

Κ α τ ά του Ελληνικού Δημοσίου, το οποίο εκπροσωπεί ο Υπουργός Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε δια του Νικολάου Καραγιώργη, Νομικού Συμβούλου του Κράτους, Και

του Δήμου ..., όπως εκπροσωπείται νόμιμα, ο οποίος παραστάθηκε δια της πληρεξούσιας δικηγόρου του Πελαγίας Ζαχαριουδάκη (Α.Μ/ΔΣΗ 698).

Με την ένδικη αίτηση επιδιώκεται η αναίρεση της 3940/2014 απόφασης του VII Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:

Το Νομικό Σύμβουλο του Κράτους για το αναιρεσίβλητο Ελληνικό Δημόσιο, ο οποίος ζήτησε την απόρριψη της αίτησης αναίρεσης.

Την πληρεξούσια δικηγόρο του Δήμου ..., η οποία ζήτησε την απόρριψη της αίτησης. Και

Τον Επίτροπο Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος πρότεινε την απόρριψη αυτής.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη με παρόντα τα τακτικά μέλη που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης, εκτός από την Αντιπρόεδρο Σωτηρία Ντούνη και τις Συμβούλους Ελένη Λυκεσά, Θεολογία Γναρδέλλη και Αγγελική Πανουτσακοπούλου, που είχαν κώλυμα (άρθρα 11 παρ. 2 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 και 78 παρ. 2 του π.δ. 1225/1981). Για τη νόμιμη συγκρότηση της Ελάσσονος Ολομέλειας, στη διάσκεψη μετείχε επίσης η Σύμβουλος Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου (αναπληρωματικό μέλος).

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα και

Σκέφθηκε κατά το νόμο

Αποφάσισε τα εξής :

1. Η υπό κρίση αίτηση, για την άσκηση της οποίας έχει καταβληθεί το νόμιμο παράβολο (βλ. το Διπλότυπο Είσπραξης Τύπου Α .../7.5.2015 Σειράς Η

... της Δ.Ο.Υ...), έχει ασκηθεί νομότυπα και εμπρόθεσμα και συνεπώς πρέπει να γίνει τυπικά δεκτή και να εξετασθεί περαιτέρω.

2. Με την προσβαλλόμενη 3940/2014 απόφαση του VII Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, απορρίφθηκε έφεση της αιτούσας, δικηγόρου του τέως Δήμου ... (ήδη Δήμου ..., άρθρο 1 του ν. 3852/2010, ΦΕΚ Α' 87), κατά της 615/18.10.2010 Πράξης του Β' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με την οποία αυτή, καταλογίστηκε, εις ολόκληρον με τα αναφερόμενα στην ως άνω Πράξη πρόσωπα, με το ποσό των 26.197,70 ευρώ, το οποίο αντιστοιχεί σε δικηγορική αμοιβή που κρίθηκε ότι έλαβε αχρεωστήτως από τις πιστώσεις του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2000 του ως άνω Δήμου, προκαλώντας ισόποσο έλλειμμα στην οικονομική διαχείρισή του.

3. Με την κρινόμενη αίτηση και το νομίμως κατατεθέν, από 30.10.2017 υπόμνημα, κατ' εκτίμηση του περιεχομένου τους, η αιτούσα ζητεί την αναίρεση της 3940/2014 απόφασης του VII Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, προβάλλοντας ότι : α) Κατ' εσφαλμένη ερμηνεία και πλημμελή εφαρμογή των διατάξεων του ν.δ/τος 3026/1954 «Κώδικας περί Δικηγόρων» (ΦΕΚ Α' 235) και του π.δ/τος 410/1995 «Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας» (ΦΕΚ Α' 213), κρίθηκε, το μεν, ότι η δικηγορική της αμοιβή μειώθηκε νομίμως με την .../2000 απόφαση του Εφετείου ..., το δε, ότι το Εφετείο αποφαινεται ενιαίως τόσο για τη δικαστική δαπάνη τής ενώπιον αυτού διαδικασίας, όσο και για τη δικαστική δαπάνη του προσωρινού προσδιορισμού της αποζημίωσης επί αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, με αποτέλεσμα να της οφείλεται μια μόνο αμοιβή και για τις δύο διαδικασίες, παραδοχή που προσκρούει περαιτέρω, όπως ισχυρίζεται, στις διατάξεις του άρθρου 6 της Ε.Σ.Δ.Α. και του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου

Πρωτοκόλλου αυτής, β) κατ' εσφαλμένη ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 26 του ν. 3274/2004 (ΦΕΚ Α' 195) και 105 του ν. 4129/2013 (ΦΕΚ Α' 52) "Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο" (Κ.Ν.Ελ.Συν.) και κατά παράβαση της αρχής της ισότητας, το δικάσαν Τμήμα δέχθηκε ότι εν προκειμένω δεν τυγχάνουν εφαρμογής οι σχετικές διατάξεις, καθόσον μάλιστα, η ίδια δεν βαρύνεται με υπαιτιότητα, πεπλανημένα δε πλην συγγνωστός υπέλαβε ότι η αμοιβή της ήταν νόμιμη και γ) τελεί σε οικονομική αδυναμία επιστροφής του καταλογισθέντος ποσού, όπως ειδικότερα ισχυρίζεται με το από 30.10.2017 υπόμνημά της.

4. Κατά την άσκηση του κατασταλτικού ελέγχου των λογαριασμών των Ο.Τ.Α. από το Ελεγκτικό Συνέδριο, σύμφωνα με το άρθρο 27 παρ. 1 του "Οργανισμού Ελεγκτικού Συνεδρίου" (π.δ/μα 774/1980, ΦΕΚ 189 Α'), που ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, το οποίο κατ' άρθρο 33 παρ. 1 του ίδιου ως άνω Οργανισμού εφαρμόζεται κατ' αναλογίαν και κατά τον έλεγχο των απολογισμών των Ο.Τ.Α., το αρμόδιο Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου «αποφαίνεται περί της ορθότητας ή μη των λογαριασμών κηρύσσον δια πράξεώς του, ως ορθώς έχοντας τους λογαριασμούς ή καταλογίζον τον υπόλογο δια του διαπιστωθέντος ελλείμματος ...». Στην ως άνω καταλογιστική αρμοδιότητα περιλαμβάνεται και ο καταλογισμός των προσώπων, στα οποία καταβλήθηκαν αχρεώστητα χρηματικά ποσά από τα ταμεία των Ο.Τ.Α., καθόσον ο καταλογισμός αυτός αποτελεί πράξη τακτοποιήσεως του ελεγχόμενου λογαριασμού, η οποία εκδιδόμενη σε βάρος του αχρεωστήτως λαβόντος τείνει στην τακτοποίηση του ελλείμματος που διαπιστώθηκε κατά τον έλεγχό του (βλ. πρακτ. Ε.Σ. ΟΛ. 12ης Γεν. Συν./16.6.2010). Στην περίπτωση δε διαπίστωσης καταβολής αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών από τα ταμεία των Ο.Τ.Α., ο λαβών αυτά υπέχει,

οπωσδήποτε, ευθύνη προς επιστροφή τους και αν δεν τα επιστρέψει καταλογίζεται με πράξη του ανωτέρω Κλιμακίου (πρβλ. άρθρο 56 παρ. 4 περ. β' του ν. 2362/1005 περί "Δημοσίου Λογιστικού", ΦΕΚ 247 Α', που ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, σύμφωνα με το οποίο στις περιπτώσεις πληρωμής μη νόμιμων δαπανών αυτές καταλογίζονται στους λαβόντες «σε κάθε περίπτωση αχρεώστητης πληρωμής»).

5. Το άρθρο 307 παρ. 1 του ισχύοντος κατά την ελεγχόμενη διαχείριση (οικονομικό έτος 2000) "Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα" (π.δ/μα 410/1995, ΦΕΚ 231 Α', στο εξής: Δ.Κ.Κ.) ορίζει ότι: «Οι πληρεξούσιοι δικηγόροι, που διορίζονται από δήμο (...) αμείβονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα περί δικηγόρων που ισχύουν κάθε φορά. (...) Η αμοιβή τους μπορεί να ελαττωθεί, με απόφαση του δικαστηρίου που δικάζει πίνακα αμοιβών τους, έως το πενήντα στα εκατό των κατωτάτων ορίων που ορίζονται στον Κώδικα αυτόν, ύστερα από εκτίμηση της οικονομικής καταστάσεως του δήμου (...) που έχει διορίσει τον δικηγόρο.». Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγεται ότι σε περίπτωση ανάθεσης από δήμο σε δικηγόρο της δικαστικής υπεράσπισης των συμφερόντων του, όταν δεν έχει συμφωνηθεί, κατά την ανάθεση, μεγαλύτερη αμοιβή, τα προβλεπόμενα από τον Κώδικα Δικηγόρων ελάχιστα όρια δικηγορικών αμοιβών είναι τα μόνο υποχρεωτικά για τον εντολέα δήμο, δυνάμει, όμως να περιοριστούν μέχρι του μισού των ορίων αυτών, με απόφαση του αρμοδίου δικαστηρίου. Συναφώς και με βάση την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, η καταβολή από δήμο σε δικηγόρο υψηλότερης των ως άνω αναφερομένων ελαχίστων ορίων ή της δικαστικώς καθορισθείσας αμοιβής, ελλείψει ειδικότερης προηγούμενης συμφωνίας, είναι μη νόμιμη, αποτελεί έλλειμμα της οικείας διαχείρισης και

καταλογίζεται στους υπολόγους και τους ανοικείως λαβόντες. Περαιτέρω, το άρθρο 9 παρ. 5 του ν. 1093/1980 (ΦΕΚ 270 Α') ορίζει ότι : «5. (...) επί δικών διεξαγομένων κατά την ειδικήν διαδικασία περί αναγκαστικών απαλλοτριώσεων (...) Το δικαστήριο εν πάση περιπτώσει προσδιορίζει την αμοιβήν του παραστάτος δικηγόρου εκατέρου των μερών, διακεκριμένως υπολογιζομένων βάσει του κατά την παρ. 3 του άρθρου 92 του Ν.Δ.3026/54 καταρτισθέντος συμφωνητικού ή εν ελλείψει τούτου κατά τας διατάξεις των άρθρων 100 και επ. του αυτού Ν.Δ/τος.». Εξάλλου, ο κυρωθείς με το άρθρο πρώτο του ν.δ/τος 3026/1954 (ΦΕΚ 235 Α') "Κώδιξ Δικηγόρων", που ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, ορίζει στο άρθρο 98 παρ. 1 ότι : «1. Εν ελλείψει ειδικής συμφωνίας, το ελάχιστον ποσόν της αμοιβής του Δικηγόρου ορίζεται κατά τας διατάξεις των επομένων άρθρων (...).». Από το συνδυασμό δε των άρθρων 100, 101, 103, 107, 109, 110, 111 και 114 του ως άνω Κώδικα προκύπτει ότι η αμοιβή του δικηγόρου για τη σύνταξη των αιτήσεων ή ανταιτήσεων περί καθορισμού προσωρινής και οριστικής τιμής μονάδας επί αναγκαστικής απαλλοτριώσεως ακινήτων για δημόσια ανάγκη ή ωφέλεια ορίζεται σε ποσοστό επί της καθοριζομένης οριστικής αποζημιώσεως και ειδικότερα σε ποσοστό 2% για τη σύνταξη αιτήσεως ή ανταιτήσεως δι' ιδίου δικογράφου ή κυρίας παρεμβάσεως, δι' ιδίου δικογράφου, σε ποσοστό 1% για τη σύνταξη προτάσεων επί της αιτήσεως ή της δια ιδίου δικογράφου ασκηθείσας κυρίας παρεμβάσεως και σε ποσοστό 2% για την άσκηση ανταιτήσεως δια των προτάσεων, ή κυρίας παρεμβάσεως δια των προτάσεων ή την σύνταξη απλών προτάσεων του καθ' ού (ΑΠ 1747/2011). Τέλος και δοθέντος ότι, σύμφωνα με τα άρθρα 17, 18, 19 και 20 του ν.δ/τος 797/1971 "Περί αναγκαστικών απαλλοτριώσεων" (ΦΕΚ 1 Α'), οι

διαδικασίες για τον προσωρινό και οριστικό προσδιορισμό της καταβλητέας αποζημίωσης αφορούν τη διερεύνηση μίας και της αυτής διαφοράς (προσδιορισμός αποζημίωσης ενός απαλλοτριωθέντος ακινήτου), αν παραστάθηκε και στις δύο διαδικασίες ο ίδιος δικηγόρος, του οφείλεται αμοιβή μία φορά και για τις δύο διαδικασίες, αφού ουσιαστικά μία μόνο φορά παρέσχε τις υπηρεσίες του (βλ. ΑΠ 932/1974, 597, 596/2001, 672/2003 κ.ά., πρβλ. ΑΠ 1747/2011, 1687/2012 κ.ά.), χωρίς τούτο να αντίκειται στο άρθρο 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α., καθόσον δεν παραβιάζεται το δικαίωμα του πληρεξουσίου δικηγόρου σε έγκαιρη, ουσιαστική, αδιάβλητη και υπό διαδικαστικές εγγυήσεις δίκη, που κατοχυρώνεται στην εν λόγω διάταξη, καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου αυτής, που προστατεύει την περιουσία, διότι, σε κάθε περίπτωση, πριν από την προσφυγή στο δικαστήριο για τον καθορισμό προσωρινής τιμής μονάδος αποζημίωσης, δεν υπάρχει νόμιμη προσδοκία να ικανοποιηθεί δικαστικά το δικαίωμα του συνηγόρου για καταβολή σ' αυτόν, για τις ίδιες παρεχόμενες υπηρεσίες (προσδιορισμός αποζημίωσης απαλλοτριωθέντος ακινήτου), διπλής αμοιβής, έτσι ώστε να αναιρείται ή να μειώνεται η παρεχόμενη με το πιο πάνω πρωτόκολλο της Ε.Σ.Δ.Α. προστασία προς αδιατάρακτη απόλαυση της περιουσίας του (βλ. ΑΠ 502/2005, 672/2003, κ.ά.).

6. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 (ΦΕΚ 195 Α΄) και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006 (ΦΕΚ 57 Α΄), ο νομοθέτης, ενεργώντας στο πλαίσιο της κατά το Σύνταγμα αρμοδιότητάς του για τη ρύθμιση εννόμων σχέσεων και καταστάσεων, ακόμη και με αναδρομική ισχύ, όταν τούτο δεν προσκρούει σε ρητές απαγορευτικές διατάξεις του Συντάγματος,

νομιμοποίησε αναδρομικά δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν, μέχρι τις 31.12.2003, από τους δήμους, υπό την σωρευτική συνδρομή των οριζόμενων στις εν λόγω διατάξεις προϋποθέσεων (βλ. Ε.Σ. ΟΛ. 2146/2010, 1820, 1821, 1799 - 1796, 1758, 1719/2010). Η πρώτη από τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούται για την υπαγωγή στο πεδίο εφαρμογής των ανωτέρω διατάξεων και της, ως εκ της υπαγωγής αυτής επελθούσας συνέπειας, νομιμοποίησης της μη νομίμως πληρωθείσας δαπάνης, είναι το είδος της δαπάνης να προβλέπεται από τις οικείες διατάξεις ή να συνάδει με τις αρμοδιότητες και την εν γένει κοινωνική αποστολή των (δήμων), όπως απορρέουν από την κείμενη νομοθεσία. Συναφώς, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των ανωτέρω διατάξεων, καθόσον δεν προβλέπεται ως είδος δαπάνης από τις σχετικές διατάξεις, η πληρωμή από δήμο αμοιβής δικηγόρου, είτε καθ' υπέρβαση των προβλεπομένων από τον Κώδικα Δικηγόρων αντίστοιχων ελαχίστων ορίων αμοιβών, είτε καθ' υπέρβαση της καθορισθείσας από το αρμόδιο δικαστήριο δικηγορικής αμοιβής, ελλείπουσας δε προηγούμενης σχετικής συμφωνίας για καταβολή υψηλότερης αμοιβής, λόγω της ιδιαιτερότητας ή της σοβαρότητας της υπόθεσης, αποδεικνύεται η μη εξυπηρέτηση λειτουργικής ανάγκης του δήμου.

7. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 105 του Κ.Ν.Ελ.Συν., στο οποίο έχουν κωδικοποιηθεί οι διατάξεις του άρθρου 37 παρ. 1 του ν. 3801/2009 (ΦΕΚ 163 Α'), κατά την εκδίκαση υποθέσεων από πράξεις καταλογισμού, που έχουν εκδοθεί από το Ελεγκτικό Συνέδριο, αναφέρονται σε χρονικό διάστημα μέχρι 1.7.2005 και δεν αφορούν σε αποδοχές και αποζημιώσεις εν γένει υπαλλήλων ή σε έξοδα παράστασης αιρετών οργάνων, το Δικαστήριο, αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από αίτηση του βαρυνομένου, μπορεί να απαλλάξει τον καταλογισθέντα

υπόλογο από το συνολικό ποσό του καταλογισμού, αν κρίνει ότι συνέτρεχε στο πρόσωπό του συγγνωστή πλάνη για το δημιουργηθέν έλλειμμα ή να μειώσει το ποσό του καταλογισμού ως το ένα δέκατο του καταλογισθέντος ποσού και να τον απαλλάξει από τις προσαυξήσεις επί του καταλογισθέντος κεφαλαίου, συνεκτιμώντας το βαθμό της υπαιτιότητας αυτού, την προσωπική και οικογενειακή οικονομική του κατάσταση, τη βαρύτητα της δημοσιονομικής παράβασης, τις συνθήκες τέλεσής της και το επελθόν από αυτή αποτέλεσμα. Οι ανωτέρω διατάξεις, οι οποίες, λόγω του ειδικού χαρακτήρα τους, είναι στενώς ερμηνευτέες, εφαρμόζονται μόνο στις περιπτώσεις καταλογισμών «σε βάρος των αιρετών οργάνων Δήμων και Κοινοτήτων ή σε βάρος υπαλλήλων της οικονομικής διαχείρισης τούτων, καθώς και σε βάρος υπαλλήλων δημοτικών και κοινοτικών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και ιδρυμάτων αυτών» και δεν καταλαμβάνουν περιπτώσεις καταλογισμού των αχρεωστήτως λαβόντων, καθόσον κομβικό σημείο για την εφαρμογή τους αποτελεί η συνδρομή υπαιτιότητας στο πρόσωπο του καταλογισθέντος ενώ στην περίπτωση της ανοικείου καταβολής ο καταλογισμός του λαβόντος επιβάλλεται ανεξαρτήτως υπαιτιότητας αυτού (πρβλ. Ε.Σ. ΟΛ. 890/2016, 287,746/2017 κ.ά.).

8. Στην υπό κρίση υπόθεση το δικάσαν Τμήμα με την πληττόμενη απόφασή του, κατά την αναιρετικώς ανέλεγκτη περί τα πράγματα κρίση του, δέχθηκε τα εξής : Με την .../31.12.1997 κοινή υπουργική απόφαση, κηρύχθηκε αναγκαστικώς απαλλοτριωτέα, για την εγκατάσταση τερματικού RADAR του ....., έκταση επιφανείας 21.037,90 τ.μ. (μετά των επ' αυτής κτισμάτων), η οποία αποτελούσε μέρος ευρύτερου ακινήτου, επιφανείας 261.926,35 τ.μ., συνιδιοκτησίας του Δήμου ... και δώδεκα (12) ιδιωτών. Με την από 22.5.1998

αίτηση του Ελληνικού Δημοσίου ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου ..., ζητήθηκε ο καθορισμός προσωρινής τιμής μονάδας αποζημίωσης και εκδόθηκε η .../1999 απόφαση του δικαστηρίου αυτού, ακολούθως δε, κατατέθηκε η από 22.3.1999 αίτηση του Ελληνικού Δημοσίου ενώπιον του Εφετείου ... για τον καθορισμό οριστικής τιμής μονάδας αποζημίωσης. Σχετικώς εκδόθηκε η ..../2000 απόφαση του Εφετείου ..., με την οποία η αποζημίωση για ολόκληρο το ακίνητο προσδιορίσθηκε στο ποσό των 541.022.200 δραχμών. Στις ως άνω δίκες, το Δήμο ....., ως συνιδιοκτήτη κατά τα 110/300 της απαλλοτριωθείσας έκτασης, εκπροσώπησε η αιτούσα, ασκώντας, και στη διαδικασία του προσωρινού και στη διαδικασία του οριστικού καθορισμού αποζημίωσης, προτάσεις- ανταίτηση για λογαριασμό του Δήμου, το δε Εφετείο ..., με την .../2000 απόφασή του, κάνοντας χρήση των διατάξεων του άρθρου 307 του Δ.Κ.Κ., όρισε την αμοιβή της για τις δίκες αυτές σε ποσοστό 1,5% επί του μέρους της αποζημίωσης που αναλογούσε στο μερίδιο του Δήμου, δηλαδή στο ποσό των $(1,5\% \times 541.022.200 \times 110/300) 2.975.622$ δραχμών. Αντ' αυτού, όμως, με το .../2000 ΧΕ, που εκδόθηκε σε εκτέλεση της 540/20.12.2000 απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου, η αμοιβή της εν λόγω δικηγόρου υπολογίστηκε σε ποσοστό 6% (3% για τη διαδικασία του προσωρινού και 3% για τη διαδικασία του οριστικού καθορισμού της αποζημίωσης), με συνέπεια να της καταβληθεί για τη συγκεκριμένη αιτία, το ποσό των $(6\% \times 541.022.200 \times 110/300) 11.902.488$ δραχμών. Ακολούθως, με την 615/18.10.2010 Πράξη του Β' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, κρίθηκε ότι κατά το επιπλέον ποσό των $(11.902.488 - 2.975.622) 8.926.866$ δραχμών, η σχετική δαπάνη είναι μη νόμιμη, δεν έχει δε αυτή νομιμοποιηθεί με τις διατάξεις των άρθρων 26 του ν. 3274/2004 και 29

παρ. 8 του ν. 3448/2006, στο μέτρο που με την υπέρβαση του ποσού που καθορίστηκε από το αρμόδιο δικαστήριο δεν αποδεικνύεται η εξυπηρέτηση λειτουργικής ανάγκης του Δήμου και συνιστά, επομένως, έλλειμμα ποσού 8.926.866 δραχμών και ήδη 26.197,70 ευρώ στη διαχείριση του Δήμου, με το οποίο (ποσό) καταλογίστηκαν εις ολόκληρον i) ο Δήμαρχος που εξέδωσε το ... ΧΕ, ii) τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου που συμμετείχαν στη λήψη της .../20.12.2000 απόφασης, υπερψηφίζοντας τη διάθεση της σχετικής πίστωσης, iii) η Ελεγκτής Εξόδων ΟΤΑ της Β' ΔΟΥ ..., που ενέκρινε την πληρωμή του ΧΕ και iv) η ήδη αναιρεσείουσα δικηγόρος, ως ανοικείως λαβούσα το ανωτέρω ποσό.

9. Με βάση τις πραγματικές αυτές παραδοχές το δικάσαν Τμήμα, με την προσβαλλόμενη απόφαση απέρριψε έφεση της αναιρεσείουσας κατά της ως άνω Πράξης του Κλιμακίου, κρίνοντας ειδικότερα, μεταξύ άλλων, ότι : α) η δικηγορική αμοιβή που έπρεπε να καταβληθεί στην αιτούσα, για τις προαναφερόμενες δίκες με αντικείμενο τον καθορισμό αποζημίωσης για το απαλλοτριωθέν ακίνητο του Δήμου, ενόψει μη υπάρξεως ειδικής συμφωνίας, ήταν αυτή που καθορίστηκε, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 9 παρ. 5 του ν. 1093/1980 και 307 του παρ. 1 του Δ.Κ.Κ. για τις εν λόγω δίκες με την .../2000 απόφαση του Εφετείου ..., ήτοι το ποσό των 2.975.622 δραχμών, με συνέπεια να της έχει καταβληθεί με το υπ' αριθμ. .../2000 χρηματικό ένταλμα, αχρεωστήτως το ποσό των 8.926.866 δραχμών (ήδη 26.197,70 ευρώ), οι δε ισχυρισμοί της ότι κατ' εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 307 παρ. 1 του Δ.Κ.Κ. ορίστηκε η αμοιβή της με την απόφαση του Εφετείου σε ποσοστό 1,5% αντί 6% επί του μέρους της αποζημίωσης που αναλογούσε στον εντολέα

της, απορρίφθηκαν ως απαράδεκτοι, καθόσον κρίθηκε ότι έπλητταν απαράδεκτως την ήδη καταστάσα αμετάκλητη εφετειακή απόφαση, β) οι διαδικασίες για τον προσωρινό και οριστικό προσδιορισμό της καταβλητέας αποζημίωσης αφορούν τη διερεύνηση μίας και της αυτής διαφοράς και δοθέντος ότι παραστάθηκε και στις δύο διαδικασίες η ίδια, οφείλεται σε αυτήν αμοιβή μία φορά και για τις δύο διαδικασίες, αφού ουσιαστικά μία μόνο φορά παρέσχε τις υπηρεσίες της, χωρίς τούτο να αντίκειται στο άρθρο 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α., καθόσον δεν παραβιάζεται το δικαίωμά της σε έγκαιρη, ουσιαστική, αδιάβλητη και υπό διαδικαστικές εγγυήσεις δίκη, που κατοχυρώνεται στην εν λόγω διάταξη, ούτε στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου αυτής, που προστατεύει την περιουσία, διότι, σε κάθε περίπτωση, πριν από την προσφυγή στο δικαστήριο για τον καθορισμό προσωρινής τιμής μονάδος αποζημίωσης, δεν υπήρχε νόμιμη προσδοκία να ικανοποιηθεί δικαστικά το δικαίωμά της για καταβολή διπλής αμοιβής για τις ίδιες παρεχόμενες υπηρεσίες, γ) η σχετική δαπάνη αν και πληρώθηκε μέχρι την 31^η Δεκεμβρίου 2003 από δήμο δεν εμπίπτει σε εκείνες που νομιμοποιήθηκαν με τις διατάξεις των άρθρων 26 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, δοθέντος ότι δεν προβλέπεται κατ' είδος η πληρωμή αμοιβής δικηγόρου καθ' υπέρβαση των νομίμων αμοιβών, ελλείπει μάλιστα ειδικότερης προηγούμενης συμφωνίας, που να αποδεικνύει την εξυπηρέτηση λειτουργικής ανάγκης του Δήμου, δ) οι διατάξεις του άρθρου 105 του Κ.Ν.Ελ.Συν., λόγω του ειδικού χαρακτήρα τους είναι στενώς ερμηνευτέες, εφαρμόζονται μόνο στις περιπτώσεις καταλογισμών σε βάρος των αιρετών οργάνων δήμων και κοινοτήτων ή σε βάρος υπαλλήλων της οικονομικής διαχείρισης τούτων, καθώς και σε βάρος υπαλλήλων δημοτικών και κοινοτικών

νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και ιδρυμάτων αυτών και δεν καταλαμβάνουν την περίπτωση του καταλογισμού αχρεωστήτως λαβόντων, όπως η αιτούσα και ε) αλυσιτελώς προτάθηκε από την αναιρεσείουσα ότι ο ένδικος καταλογισμός δεν είναι νόμιμος διότι δεν ενήργησε με δόλο ή βαριά αμέλεια, αλλά πεπλανημένως πλην συγγνωστώσ υπέλαβε ότι ήταν νόμιμη η είσπραξη της εν λόγω αμοιβής, καθόσον ο καταλογισμός του αχρεωστήτως λαβόντος επέρχεται ως αυτόθροη συνέπεια της ανοικείου πληρωμής, ανεξάρτητα από υπαιτιότητά του.

10. Με δεδομένα τα ανωτέρω, το Δικαστήριο κρίνει ότι : Α) Ο λόγος αναιρέσεως περί εσφαλμένης ερμηνείας και πλημμελούς εφαρμογής των διατάξεων του ν.δ/τος 3026/1954 και του π.δ/τος 410/1995, υπό την ειδικότερη αιτίαση ότι το δικάσαν Τμήμα, μη νομίμως δέχθηκε ότι η δικηγορική αμοιβή της αιτούσας μειώθηκε συννόμως με την .../2000 απόφαση του Εφετείου ..., είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Τούτο διότι, το Τμήμα, κατ' ορθή ερμηνεία και εφαρμογή των οικείων διατάξεων, έκρινε ότι η αμοιβή της αναιρεσείουσας έπρεπε να καθοριστεί στο ύψος που ορίστηκε δεσμευτικά από το αρμόδιο δικαστήριο (Εφετείο ...) κατά την εκδίκαση της ενώπιόν του υποβληθείσας διαφοράς. Περαιτέρω, σύμφωνα και όσα έγιναν δεκτά στη σκέψη 5 της παρούσας, αν και η αιτούσα εξαντλείται μόνο σε απλή επίκληση των διατάξεων του άρθρου 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α. και του, κυρωθέντος μαζί με την ανωτέρω σύμβαση, άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου αυτής, χωρίς καμία σαφή έκθεση των πραγματικών περιστατικών που αντιστοιχούν προς τις προϋποθέσεις θεμελίωσης της επικαλούμενης παραβίασης των εκ των διατάξεων αυτών προστατευόμενων δικαιωμάτων της, ορθώς κρίθηκε με την

προσβαλλομένη, ότι η καταβολή μίας μόνο αμοιβής και ειδικότερα αυτής που προσδιορίστηκε με την εφετειακή απόφαση, τόσο για τη διαδικασία του προσωρινού όσο και για τη διαδικασία του οριστικού καθορισμού της αποζημίωσης, καθόσον οι δύο αυτές διαδικασίες αφορούν τη διερεύνηση μίας και της αυτής διαφοράς, δεν αντίκειται στις ως άνω διατάξεις, διότι, σε κάθε περίπτωση, με βάση το ισχύον δίκαιο, δεν παραβιάζεται το δικαίωμά της σε έγκαιρη, ουσιαστική, αδιάβλητη και υπό διαδικαστικές εγγυήσεις δίκη, ενώ πριν από την προσφυγή στο δικαστήριο, για τον καθορισμό προσωρινής τιμής μονάδος αποζημίωσης, δεν υπήρχε νόμιμη προσδοκία να ικανοποιηθεί δικαστικά το επικαλούμενο δικαίωμά της για καταβολή σ' αυτήν, για τις ίδιες παρεχόμενες υπηρεσίες διπλής αμοιβής, απορριπτομένων, ως αβασίμων, των σχετικών ισχυρισμών της. Εξάλλου, όπως έγινε δεκτό και στη σκέψη 5 της παρούσας, η αμοιβή που καθόρισε το Εφετείο ... με την .../2000 απόφασή του ήταν και η μόνη δεσμευτική για τον εντολέα Δήμο, ελλείπει ειδικότερης προηγούμενης συμφωνίας των μερών. Β) Σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στις σκέψεις 6 και 7 της παρούσας, ορθώς το Τμήμα ερμήνευσε και εφάρμοσε τις διατάξεις του άρθρου 26 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006 καθώς και του άρθρου 105 του ν. 4129/2013 Κ.Ν.Ελ.Συν., δοθέντος ότι, αφενός μεν η πληρωμή από δήμο αμοιβής δικηγόρου καθ' υπέρβαση είτε των νομίμων ορίων του Κώδικα περί Δικηγόρων είτε της καθορισθείσας, από το αρμόδιο δικαστήριο, αμοιβής, ελλείπει μάλιστα προηγούμενης ειδικής συμφωνίας, δεν προβλέπεται, ως είδος δαπάνης, που δύναται να νομιμοποιηθεί σύμφωνα τις διατάξεις του άρθρου 26 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, αφετέρου δε οι διατάξεις του άρθρου 105 του ν. 4129/2013 Κ.Ν.Ελ.Συν. είναι, λόγω του ειδικού

χαρακτήρα τους, στενώς ερμηνευτέες. Εξάλλου, η περιοριστική ως προς το υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής της τελευταία ρύθμιση, χωρίς τη συμπερίληψη και των αχρεωστήτως λαβόντων, δεν έρχεται σε αντίθεση, όπως αβασίμως ισχυρίζεται η αιτούσα, με την αρχή της ισότητας. Τούτο διότι, η καθιερούμενη με το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας αποτελεί νομικό κανόνα, ο οποίος δεσμεύει τον κοινό νομοθέτη και επιβάλλει την ομοιόμορφη μεταχείριση προσώπων που τελούν κάτω από τις ίδιες ή παρόμοιες συνθήκες, αποκλείοντας τόσο την έκδηλη άνιση μεταχείριση είτε με τη μορφή χαριστικού μέτρου ή προνομίου, που δεν συνδέεται με αξιολογικά κριτήρια, είτε με την μορφή επιβολής αδικαιολόγητης επιβάρυνσης, όσο και την αυθαίρετη εξομοίωση διαφορετικών καταστάσεων ή την ενιαία μεταχείριση καταστάσεων, που τελούν κάτω από διαφορετικές συνθήκες ή, αντίθετα, την διαφορετική μεταχείριση των ίδιων ή παρόμοιων καταστάσεων (βλ. Ε.Σ. ΟΛ. 2654, 1984/2013 κ.ά.). Εν προκειμένω, με τις διατάξεις του άρθρου 105 του ν. 4129/2013 Κ.Ν.Ελ.Συν. ρυθμίζονται ζητήματα της δημοσιονομικής ευθύνης των προσώπων (αιρετών οργάνων ή υπαλλήλων της οικονομικής διαχείρισής τους) που διενεργούν τη χρηματική διαχείριση των δήμων και αποκτούν έτσι την ιδιότητα του υπολόγου αυτής και την εντεύθεν ανωτέρω ειδική ευθύνη προς αναπλήρωση του διαπιστωθέντος στη διαχείρισή τους ελλείμματος, τα πρόσωπα δε αυτά δεν βρίσκονται σε ίδιες ή παρόμοιες συνθήκες αλλά αποτελούν διαφορετική κατηγορία από τα πρόσωπα, όπως η αναιρεσείουσα, στα οποία διενεργήθηκε από τους υπολόγους αχρεώστητη πληρωμή και αποκτούν έτσι την ιδιότητα του αχρεωστήτως λαβόντος και την εντεύθεν ευθύνη επιστροφής των χρημάτων που έλαβαν αχρεωστήτως. Επομένως, δεν προκύπτει παραβίαση της αρχής της

ισότητας, με τη μορφή της δυσμενούς διάκρισης, διότι η εφαρμογή της αρχής της ισότητας προϋποθέτει, όπως προεκτέθηκε, όμοιες συνθήκες, η προϋπόθεση που δεν συντρέχει εν προκειμένω και, συνεπώς, αβασίμως προβάλλεται ο σχετικός ισχυρισμός. Γ) Ο ισχυρισμός της αιτούσας ότι αδυνατεί να επιστρέψει το καταλογισθέν σε βάρος της ποσό πρέπει να απορριφθεί, πρωτίστως, ως απαράδεκτος, καθόσον προτείνεται με το υπόμνημα, το πρώτον, κατ' αναίρεση, είναι δε σε κάθε περίπτωση αλυσιτελής καθόσον, αν ήθελε θεωρηθεί ότι η αιτούσα ισχυρίζεται ότι ο επίδικος καταλογισμός αντίκειται στην αρχή της χρηστής και εύρυθμης διοίκησης, ως εκ της ιδιότητάς της, ως δικηγόρου, δεν μπορεί να θεωρηθεί καλόπιστη κατά την είσπραξη του ένδικου ποσού, προϋπόθεση που πρέπει να συντρέχει σωρευτικά με την οικονομική αδυναμία, προκειμένου το Δικαστήριο να οδηγηθεί σε παραδοχή του σχετικού λόγου (βλ. Ε.Σ. ΟΛ. 746, 747/2017 κ.ά.).

11. Κατ' ακολουθίαν αυτών, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν υπέπεσε στις πλημμέλειες που προβάλλονται με την ένδικη αίτηση, ορθώς δε ερμήνευσε και εφάρμοσε τις διέπουσες την έννομη σχέση διατάξεις. Συνεπώς, η εν λόγω αίτηση πρέπει να απορριφθεί και να καταπέσει το κατατεθέν παράβολο υπέρ του Δημοσίου.

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την αίτηση. Και

Διατάσσει την κατάπτωση υπέρ του Δημοσίου του κατατεθέντος παραβόλου.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα, στις 3 Δεκεμβρίου 2018

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΤΣΙΚΕΡΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση, στις 13 Φεβρουαρίου
2019.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ